

Управување со КОВИД 19 отпадош – предизвик за државише

Сл 1. *Aerosol and Air Quality Research*

Пандемијата од КОВИД-19 значително гонамали загадувањето на воздухот и нивото на бучавата, ја подобри биолошката разновидност и имаше генерално позитивно влијание врз животната средина. Сепак, ограниченото движење на луѓето и превентивните мерки допринесоа кон предизвици врз управувањето со отпадот. Пандемијата и владините политики за спречување на ширењето на корона вирусот предизвикаа глобална економска рецесија, истовремено создавајќи нов тип отпад и тоа во огромни количини. Овој отпад во главно е составен од лична заштитна опрема, која во најголем процент е изработена од пластични материјали и пластика за еднократна употреба. Употребата на заштитната опрема (маски, ракавици, визири и сл.), не само што континуирано ја зголемува количината на потенцијално контаминираниот КОВИД-отпад, туку ја менува и просечната густина на отпадот. Генерирањето дополнителен отпад во време на КОВИД-19 пандемијата, има негативен импакт врз животната средина и јавното здравство низ целиот

свет, а особено во земјите во развој. Обединетите нации преку програмата за животна средина имаат развиено практични информации, препораки и водич за управување со медицинскиот КОВИД-19 отпад и со цврстиот отпад генериран од домаќинствата, кој е составен и од личната заштитна опрема за КОВИД-19, која се генерира во секое домаќинство. Искористените маски и ракавици и други заштитни средства се потенцијален пренесувач на вирусот и поради тоа треба да се третираат со дополнителна претпазливост. Несоодветното и неадекватното управување со овој отпад може да има сериозни последици врз јавното здравје и врз животната средина.

Државите кои имаат развиени резервни планови за управување со отпадот во вонредни состојби, досега се покажале како доста корисни и при управувањето со отпадот за време на КОВИД-19 пандемијата. Предизвикот е значително поголем кај оние држави кои немаат резервни планови и стратегии во случаи на непредвидени вонредни

Сл 2. Искористена заштитна опрема

состојби. Тоа дополнително укажува на степенот на развој на политиките на национално ниво и оттука, се препорачува итно усвојување на стратегии и планови за управување со отпадот за време на епидемија/пандемија.

Позитивната нота за оваа ситуација во глобални рамки е што владите навремено го детектираа ново-настанатиот проблем и предизвик со кој треба да се соочат и започнаа да ги следат постојното законодавство и регулативи за управување со заразниот отпад од медицинските установи и домаќинствата. Понатаму, некои влади продолжија да воведуваат нови политики и упатства за управување со КОВИД-отпадот, размислувајќи и за потребните дополнителни капацитети и ресурси. Покрај тоа, владите кои немаат свои политики или упатствата презедоа активности за операционализирање на меѓународни регулативи и упатства издадени од различни агенции, вклучувајќи ги Светската Здравствена Организација, Програмата за животна средина при ОН, ОН-Хабитат, Светска Банка и други агенции на ООН, како и други меѓународни организации како што се ADB (Asian Development Bank) и ISWA (International Solid Waste Association).

Како земјите-членки се справуваат со КОВИД - отпадот?

Европскиот центар за спречување и контрола на болести ја препознава потребата од воведување специфични мерки во врска со превенција и контрола на инфекции кај сомнителни или потврдени случаи на коронавирус, кои се во домашна изолација. Пациентите треба да имаат посебни кеси за отпад во нивната просторија за искористената заштитна опрема (маски за лице или друг отпад), која задолжително треба да се оддели од преостанатиот отпад од домаќинството.

Главните препораки кои ги дава Европскиот центар за спречување и контрола на болести се:

- Посебна кеса во просторијата на пациентите кои се на домашно лекување за КОВИД-отпадот од заштитната опрема.
- Марамчињата, маските, ракавиците или било која друга опрема која што ја користел пациентот, треба да биде фрлена во посебната кеса која е во просторијата на пациентот.

Сл 3. Водич за управување со КОВИД-отпадоот за земјите-членки на ЕУ

- Заштитната опрема која ја користело лицето кое води грижа за пациентот, по употребата треба да се фрли во друга кеса, која ќе биде на излезот од просторијата каде што е пациентот.
  - Кесите со КОВИД-отпад треба добро да се затворат, пред да се изнесат од собата на пациентот и редовно да се менуваат. Никогаш не треба да се празнат и претураат во други кеси за отпад.
  - Кесите со КОВИД-отпад треба да се стават во поголема чиста кеса, која добро ќе се затвори и да се одложи со останатиот отпад. Не е потребно дополнително одвојување на отпадот.
  - Откако ќе се заврши постапката со одлагање на КОВИД-отпадот, задолжително е детално и длабинско миење на рацете.
- Во случај поради недостаток на персонал да се резултира со намалена услуга, земјите-членки треба да обезбедат континуитет и доволна фреквенција на собирање на отпадот и био-отпадот со цел да се

спречат какви било непосредни ризици по јавната безбедност и здравје. Врз основа на проценката на ваквите ризици, фреквенцијата на собирање суви рециклирачки материјали може привремено да се прилагоди, но не и да се запре.

Во контекст на кризата со коронавирусот, уште поважно е граѓаните добро да го одделат својот отпад за да се обезбеди рециклирање, односно соодветен третман на отпадот од домаќинствата. Граѓаните треба да бидат информирани за какви било привремени промени во практиките за собирање отпад што влијаат на начинот на кој тие испорачуваат отпад за собирање и понатамошно третирање.

Европската Комисија континуирано ќе врши мониторинг на земјите-членки и операторите во однос на КОВИД-отпадот и ги повикува на одговор на кризата од коронавирусот преку соодветното управување со овој тип отпад.

ПРЕПОРАКИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД

ЗА ГРАЃАНИТЕ КОИ СЕ ВО КАРАНТИН ИЛИ ВО САМОИЗОЛАЦИЈА СО СОМНИТЕЛЕН СЛУЧАЈ ВО ДОМОТ

ЛИЧНИОТ ОТПАД (КАКО ХАРТИЕНИ
МАРАМЧИЊА, КРПИ ЗА ЧИСТЕЊЕ ЗА
ЕДНОКРАТНА УПОТРЕБА, МАСКИ ИЛИ
РАКАВИЦИ) СЕ ОДЛАГААТ БЕЗБЕДНО ВО
ВРЕЌИ ЗА ЃУБРЕ ЗА ЕДНОКРАТНА УПОТРЕБА!

ВРЕЌИТЕ НАПОЛНЕНИ НАЈМНОГУ ДО 2/3 ОД НИВНИОТ
КАПАЦИТЕТ, СПАКУВАНИ ВО ВТОРА ВРЕЌА И
ЗАПЕЧАТЕНИ, СЕ БЕЗБЕДНИ ЗА ОДЛАГАЊЕ ВО
ВООБИЧАЕНИОТ КОНТЕЈНЕР ЗА ОТПАДОЦИ ОД
ДОМАЌИНСТВОТО.

ДРУГИОТ ОТПАД ОД ДОМАЌИНСТВОТА СЕ
ОТСТРАНУВА КАКО И ВООБИЧАЕНО.

Кои се националните политики за управување со КОВИД – отпадот?

Надлежен орган за спроведувањето на законската регулатива за управување со отпадот во РС Македонија е Министерството за животна средина и просторно планирање, преку секторот за отпад. Оттука, има само куси препораки во однос на ова прашање дадени на слика 4 и 5.

Центарот за еколошка демократија Флорозон ја препозна потребата да се делува во справувањето со КОВИД-отпадот и во Јули 2020, во рамки на проектот „Биди одговорен за себе и за твојата животна средина и во услови на пандемија“ набави 75 посебни корпи наменети исклучиво за КОВИД-отпад.

ПРЕПОРАКИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД

ЗА ГРАЃАНИТЕ КОИ СЕ ВО КАРАНТИН ИЛИ ВО САМОИЗОЛАЦИЈА СО СОМНИТЕЛЕН СЛУЧАЈ ВО ДОМОТ

ЛИЧНИОТ ОТПАД (КАКО ХАРТИЕНИ
МАРАМЧИЊА, КРПИ ЗА ЧИСТЕЊЕ ЗА
ЕДНОКРАТНА УПОТРЕБА, МАСКИ ИЛИ
РАКАВИЦИ) СЕ ОДЛАГААТ БЕЗБЕДНО ВО
ВРЕЌИ ЗА ЃУБРЕ ЗА ЕДНОКРАТНА УПОТРЕБА!

ВРЕЌИТЕ НАПОЛНЕТИ НАЈМНОГУ ДО 2/3 ОД НИВНИОТ
КАПАЦИТЕТ, СПАКУВАНИ ВО ВТОРА ВРЕЌА И
ЗАПЕЧАТЕНИ, СЕ БЕЗБЕДНИ ЗА ОДЛАГАЊЕ ВО
ВООБИЧАЕНИОТ КОНТЕЈНЕР ЗА ОТПАДОЦИ ОД
ДОМАЌИНСТВОТО.

ДРУГИОТ ОТПАД ОД ДОМАЌИНСТВОТА СЕ
ОТСТРАНУВА КАКО И ВООБИЧАЕНО.

Република Северна Македонија
Министерство за животна средина
и просторно планирање

Сл 5. Препораки за комуналните работници при управување со отпад

Во соработка со неколку ланци маркети во државата (Тинекс, Кипер, Атва и Елида), организацијата постави корпи во неколку градови во државата (Скопје, Охрид, Струга, Кичево, Куманово и Тетово). Исто така, со потпишаните Меморандуми за соработка со локалните јавни комунални претпријатија, се изврши соодветна обука за вработените во комуналните претпријатија, со цел да се информираат за локациите на општинските контејнери во кои ќе се одлагаат кесите од корпите со КОВИД-отпадот, за нивен безбеден понатамошен третман.

Ваквата меѓу-секторска соработка во која заеднички делуваат бизнис и јавниот сектор, се покажува како ефикасен начин на справување со КОВИД-отпадот. Сепак, лимитираните ресурси не дозволија оваа практика да биде имплементирана во пошироки размери. Проблемот постои и со текот на времето истиот добива на обем и комплексност при решавањето и оттука, потребни се итни мерки.

Во таа насока ЦЕД Флорозон изработи Предлог политики за управување со КОВИД-отпадот кој дава препораки и мерки за надминување на предизвикот во рамките на целата територија на Република Северна Македонија. Истиот можете да го погледнете на следниот [ЛИНК](#)

Овој билтен е изработен во рамките на проектот „Биди одговорен за себе и за нашата животна средина и во услови на пандемија“ и се спроведува со финансиска поддршка на Владата на Република Северна Македонија преку Програмата за финансирање на програмските активности и фондациите за мерки за справување со COVID – 19 кризата.